

Tomasz Pudłocki, *Maria Bielawska – „matka publiczna” akcji społecznych w Przemyślu*, „Nasz Przemyśl” 2009, nr 5, s. 41

Bielawska Maria

Okres dwudziestolecia charakteryzował się znacznym zaangażowaniem kobiet w życie publiczne państwa polskiego. Oficjalnie równouprawnione z mężczyznami kobiety ujawniały swoją aktywność prawie we wszystkich dziedzinach: od oświaty, kultury, poezji, literatury, medycyny na polityce kończąc. Nie inaczej było w Przemyślu. Do standardowych postaci ruchu kobiecego nad Sanem należała Maria Bielawska: długoletnia przewodnicząca Towarzystwa Szkoły Ludowej, radna miejska, animatorka ruchu obywatelskiego w Przemyślu.

Maria Bielawska z domu Przybylska urodziła się 13 I 1885 r. w Jarosławiu jako córka Wilhelma, nauczyciela szkół średnich i Klementyny Merak. Ukończywszy czteroklasową szkołę wydziałową w Przemyślu, Maria dostała się do Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego, gdzie uczyli jej ojciec i macocha (matka odumarała ją młodo), a do którego także uczęszczała jej starsza siostra Wanda. Przybylska była uczennicą dobrą, choć nie wybijającą się szczególnie. 8 VII 1904 r. zdała egzamin maturalny z odznaczeniem. Zaraz potem, we wrześniu rozpoczęła pracę w Szkole Żeńskiej im. św. Jadwigi zastępując do końca lutego 1905 r. swoją starszą siostrę Wandę. 11 VII 1907 r. poślubiła profesora gimnazjum Stanisława Bielawskiego i po ślubie – wzorem wielu bogatszych inteligentek – zrezygnowała z pracy. Małżeństwo pozostało bezdzietne.

Oboje małżonkowie poświęcali się swoim pasjom. Stanisław nauczaniu i pracy naukowej, a Maria pracy społecznej.

W okresie oblężenia Twierdzy Przemyśl Bielawscy, pomimo rozkazów władz wojskowych, zdecydowali się pozostać na miejscu. Stanisław w grudniu 1914 r. podjął pracę w jedynej działającej wówczas w Przemyślu szkole średniej. Maria zaangażowała się w pracę Taniej Kuchni, która pod zarządem Towarzystwa św. Wincentego à Paulo wydawała obiady najbardziej potrzebującym w okresie od końca października 1914 r. do pierwszych dni niewoli rosyjskiej. Bielawska, podobnie jak szereg inteligentek pozostających w oblężonym mieście, w ramach Taniej Kuchni zajmowała się gotowaniem obiadów. Była także jedną z członkiń Sekcji Rozwoju Czytelnictwa Zjednoczenia Towarzystw Polskich, a także komitetu zajmującego się wiosną 1916 r. organizacją upominków wielkanocnych dla żołnierzy. Swoją działalnością społeczną Bielawska wybiła się jednak przede wszystkim w Kole Pań Towarzystwa Szkoły Ludowej, w którym aktywnie pracowała jeszcze przed wojną. W jego ramach 3 XII 1916 r. wystąpiła z odczytem na temat życia i działalności literackiej poetki Jadwigi Strokowej. Brała też aktywny udział 3 V 1917 r. w obchodach 25-lecia działalności tej organizacji na terenie Przemyśla, m.in. pisząc artykuły do miejscowej prasy. Jej działalność została stosunkowo szybko dostrzeżona: 24 II 1917 r. wybrano ją członkiem Zarządu Koła, a 6 IV 1918 r. – prezesem organizacji; funkcję tę pełniła bez przerwy do 1934 r. Wybrano ją następnie zastępcą przewodniczącego okręgowego Koła TSL, a także członkiem Zarządu Głównego w Krakowie.

Ponadto pracowała w wielu komitetach charytatywnych, powoływanych przez biskupów przemyskich w okresie międzywojennym. Od 1905 r., należała do przemyskiego „Sokoła”.

Jako przewodnicząca I Koła TSL Bielawska była zaangażowana w działalność oświatową. W dużej mierze dzięki jej poświęceniu TSL przez szereg lat prowadziło kursy dla analfabetów, także wśród żołnierzy DOK X, organizowało prelekcje i wykłady otwarte, prowadziło własne biblioteki i czytelnie w okręgu, a także otworzyło w 1924 r. Średnią Żeńską Szkołę Zawodową połączoną ze Szkołą Gospodarstwa Domowego, które – jak podkreśla prasa – dzięki zapobiegliwości swej kuratorki bardzo dobrze się rozwijały. Przewodnicząca inicjowała także szereg zbiórek na cele oświatowe, nierzadko sama bezpośrednio kwestując na ulicach miasta. W latach 1928–1934 była radną miejską, pracowała w komisjach oświatowej i spraw społecznych.

Była też jedną z najpłodniejszych przedwojennych publicystek, drukującą szereg artykułów poświęconych pracy publicznej, pozycji społecznej kobiet, kwestii oświaty, a także właściwemu obchodzeniu rocznic i świąt narodowych. Sama należała m.in. do Komitetu Wykonawczego przemyskich obchodów z okazji Roku Asnyka, które odbyły się 20 listopada 1927 r., czy obchodów trzeciomajowych w 1931 r. Jako jedna z osobistości miasta mogła być podziwiana na wystawie malarstwa, która w październiku 1932 r. w Sali obrad magistratu urządziło Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Jej portret wystawiła znana malarka Stefania Jacyszynówna.

Po śmierci męża (7 III 1933 r.) Bielawska wycofała się prawie zupełnie z życia publicznego. Zmarła 15 czerwca 1971 r. w Przemyślu jako jedna z epigonek epoki międzywojennej. Na grobowcu, który kryje jej prochy, nie ma nawet symbolicznej tabliczki, że kryje on doczesne szczątki jednej z pierwszych kobiet – przedstawicielek samorządu lokalnego, oraz jednej z osób bardziej zasłużonych w życiu publicznym. Pamięć ludzka bywa krótka.